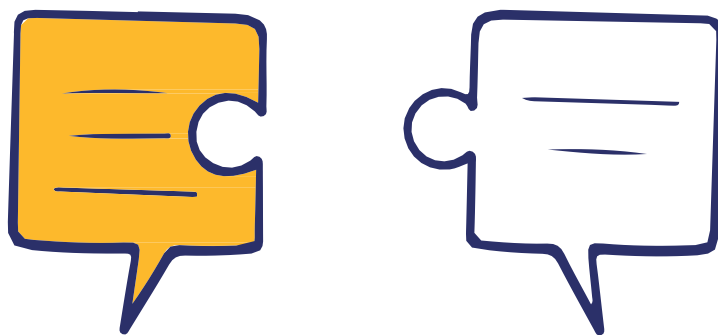

Dyfodol Creadigol ym maes Adfywio: Diwylliant, Llywodraethu a Thwf Cynhwysol yn Digbeth

Dr Sara Hassan, Prifysgol Birmingham

Astudiaeth Achos Ymarferydd Arloesi Cymunedol

© 2026. Mae'r gwaith hwn wedi'i drwyddedu o dan CC BY-NC-SA 4.0

I gael rhagor o wybodaeth am
Gymunedau Creadigol AHRC ewch i
www.creativecommunities.uk

Ariennir Cymunedau Creadigol gan
Gyngor Ymchwil y Celfyddydau a'r
Dyniaethau y DU (Cytundeb Grant Rhif
AH/X001555/1) a'i gynnal ym Mhrifysgol
Northumbria, Newcastle.

Crynodeb

Wrth i Digbeth ddechrau ar gyfnod o adfywio cyflym, un cwestiwn canolog yw a fydd y cymunedau diwylliannol a luniodd yr ardal yn gallu aros, cael eu clywed a dylanwadu ar ei dyfodol. Archwiliodd [Dyfodol Creadigol ym maes Adfywio](#) sut y gall diwylliant, treftadaeth gymunedol a chreadigol gyfrannu at adfywio mwy cynhwysol yn Digbeth, Birmingham.

Fel Ymarferydd Arloesi Cymunedol (CIP) AHRC a Chymrawd Ymchwil yn City-REDI, Prifysgol Birmingham, fe wnes i gynnull sefydliadau sydd â gwahanol fathau o ddylanwad ar ddyfodol Digbeth: sefydliadau diwylliannol a chymunedol, [y BBC](#), [Cyngor Dinas Birmingham](#), [Awdurdod Cyfun Gorllewin Canolbarth Lloegr](#), [Homes England](#), [Grand Union](#) a [St Basil's](#). Y nod oedd archwilio gwahanol gyfrifoldebau a diddordebau cyn i safbwyntiau gael eu sefydlu.

Drwy gyfweiliadau â rhanddeiliaid a sgysiau cerdded, cyfarfodydd â phartneriaid, gweithdai, mapio ecosystemau a phodledu, roedd yr ymchwil yn archwilio sut mae adfywio a newid tir y cyhoedd yn cael eu profi, a beth maen nhw'n ei olygu i sefydliadau diwylliannol, seilwaith cymdeithasol a diwylliannol a pherthyn. Canfu fod gwerth Digbeth nid yn unig mewn buddsoddiad newydd a thwf cyfryngau creadigol, ond hefyd yn ei ecoleg ddiwylliannol, mannau fforddiadwy, rhwydweithiau anffurfiol, seilwaith cymdeithasol a balchder bro. Mae'r asedau hyn yn cael eu cydnabod mewn naratifau polisi, ond nid ydynt eto'n cael eu trosi'n gyson yn fetrigau adfywio, trefniadau llywodraethu na mecanweithiau sy'n sicrhau lle. Roedd y canfyddiadau'n sail i friff polisi ar lywodraethu, gofod fforddiadwy, sefydliadau angori a gwerthusiad cymdeithasol o fuddsoddiad diwylliannol.

Cyflwyniad

Digbeth yw ardal ddiwydiannol hanesyddol Birmingham, ar ffin de-ddwyreiniol canol y ddinas. Ers dros ddeng mlynedd ar hugain mae wedi bod yn brif gartref i artistiaid, gwneuthurwyr, lleoliadau cerddoriaeth a busnesau creadigol annibynnol, llawer ohonynt mewn hen ffatrioedd a warysau; mae bellach yn gartref i oddeutu 500 o gwmnïau creadigol. Mae hefyd yn rhan o un o raglenni adfywio mwyaf y wlad.

Mae'r cyd-destun datganoledig yn bwysig oherwydd bod penderfyniadau am gynllunio, tai, sgiliau, diwylliant, buddsoddi mewn tir llwyd a thir cyhoeddus yn cael eu dosbarthu ar draws Cyngor Dinas Birmingham, Awdurdod Cyfun Gorllewin Canolbarth Lloegr, Corfforaeth Ddatblygu Faerol Dwyrain Birmingham sy'n dod i'r amlwg, Homes England a thirfeddianwyr preifat mawr. Felly, mae Digbeth yn brawf pwysig o allu sefydliadau rhanbarthol i gysylltu twf economaidd â pharhad diwylliannol, seilwaith cymdeithasol a pherthyn. Fy rôl fel Ymarferydd Arloesi Cymunedol oedd gweithio rhwng ymchwil, polisi ac ymarfer, gan ddefnyddio cyd-greu i ddeall sut gall cymunedau diwylliannol siapio adfywio yn hytrach nag ymateb iddo'n unig.

Ger y gamlas yn Digbeth lle mae natur yn cwrdd â diwydiant, graffiti ac ecosystem fyw.
Y llun: Dr Sara Hassan.

Cyd-destun yr Ymchwil

Ni ddaeth hunaniaeth Digbeth o un sefydliad nac ymyriad wedi'i gynllunio. Tyfodd o gymysgedd haenog o artistiaid, gwneuthurwyr, lleoliadau cerddoriaeth, sefydliadau celf weledol, celf stryd, bywyd nos, stiwdios, gwyliau a rhwydweithiau anffurfiol, a siapiwyd dros ddegawdau gan afon Rea, camlesi, gweithgynhyrchu, marchnadoedd a mudo. Dros y degawd diwethaf, mae wedi symud i ganol agenda twf Birmingham, sy'n bodoli ar draws [Big City Plan](#), [Uwchgynllun Smithfield](#) ac [Our Future City: Central Birmingham Framework 2045](#) fel ardal fawr ar gyfer tai, swyddi, cysylltedd a newid i dir y cyhoedd.

Mae'r [Prosbectws Digbeth](#) swyddogol yn nodi'r maint: mae mwy nag £11 biliwn o fuddsoddiad a 6,652 o gartrefi newydd ar y gweill ar draws deg safle dros y degawd nesaf. Mae Digbeth bellach yn bodoli rhwng [HS2 Curzon Street](#), ailddatblygiad Smithfield, estyniad y Metro a chlwestwr cyfryngau sy'n ehangu o amgylch [y BBC yn symud i Typhoo Wharf](#) (yr hen ffatri de Typhoo yn cael ei throsi'n ganolfan newydd y BBC yn Birmingham), ochr yn ochr â stiwdios MasterChef sydd wedi'u hadleoli ac yn agos at Grand Union yng Ngweithdai Minerva. Cyhoeddodd Homes England [prosbectws Warwick Bar](#), gyda thwf tai a thwf masnachol sylweddol, ym mis Hydref 2025.

Graffiti yn Digbeth. Y llun: Dr Sara Hassan.

Mae'r buddsoddiadau hyn yn dod â swyddi, gweledd a chysylltiadau gwell, ond maent hefyd yn codi cwestiynau am fforddiadwyedd, dadleoliad a dylanwad ar adeg pan fo'r sylfaen gyllido ddiwylliannol yn crebachu. Roedd [buddsoddiad diwylliannol Gorllewin Canolbarth Lloegr](#) yn £155 miliwn yn 2024, tua thraean yn is na'r lefel a addaswyd yn ôl chwyddiant yn 2016; mae gwariant cyngorau Lloegr ar wasanaethau diwylliannol wedi gostwng bron i hanner mewn termau real ers 2010. Mae pwysau Digbeth yn lleol, ond maen nhw'n bodoli y tu mewn i wasgfa genedlaethol a rhanbarthol.

Wedi'u cyfrif, a heb eu cyfrif

Mae cynlluniau swyddogol Digbeth yn mesur yr economi. Nid ydynt yn mesur pwy sy'n cael aros.

Beth mae'r cynlluniau swyddogol yn ei gyfrif

Buddsoddiad o **£11bn+** dros y degawd

6,552 o gartrefi newydd

£282m o werth ychwanegol gros ychwanegol o ganlyniad i symud y BBC

3,300 o swyddi uniongyrchol yn y sector diwylliannol

Yr hyn nad ydynt yn ei fesur

A all pobl a sefydliadau fforddio aros

A yw trigolion ac artistiaid yn teimlo eu bod yn perthyn

A fydd gofod creadigol a chymunedol fforddiadwy yn goroesi

A yw dadleoli'n digwydd, ac i bwy

Ffigurau ochr chwith: Prosbectws Digbeth (Cyngor Dinas Birmingham, 2025).

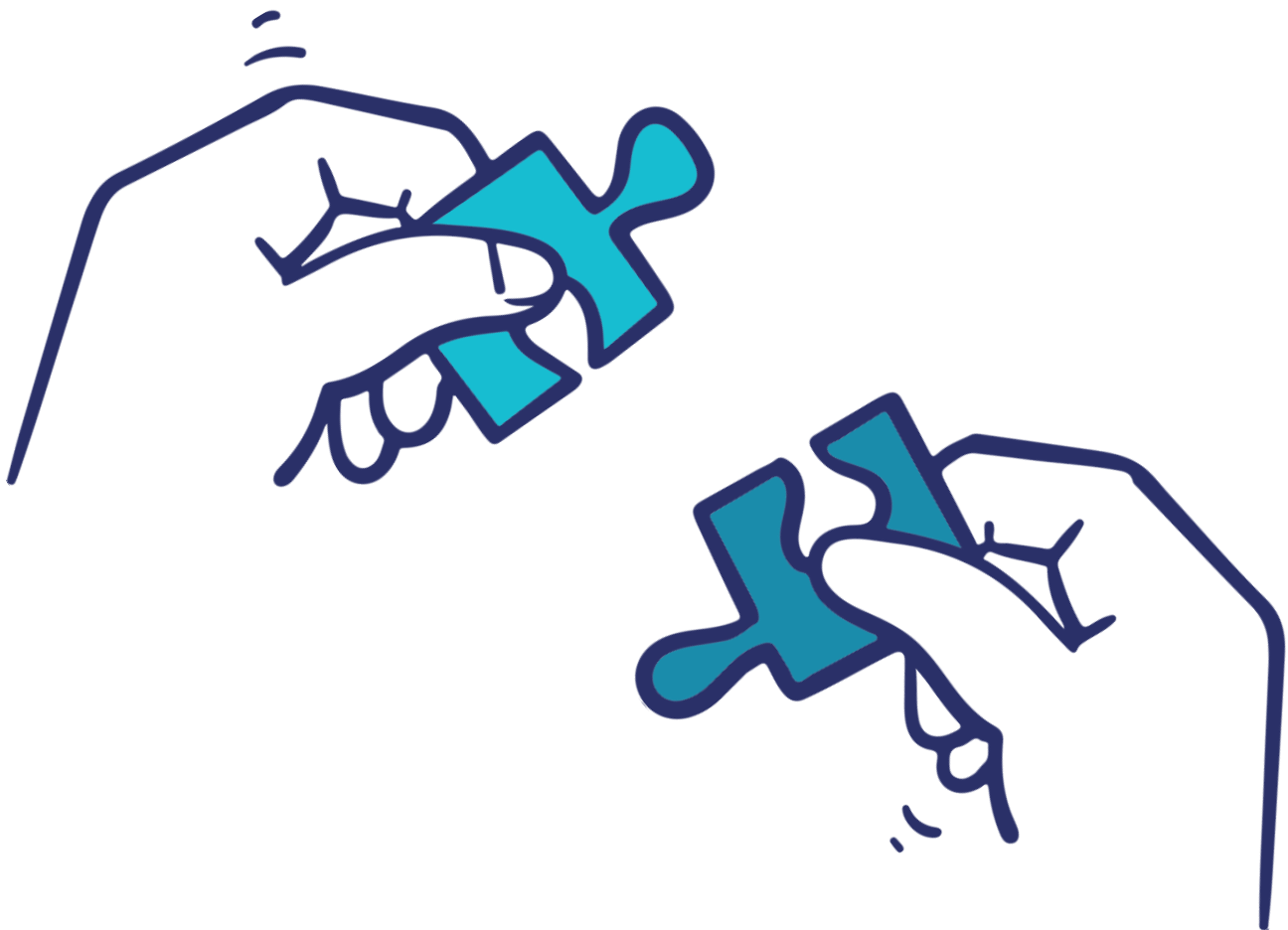
Colofn ochr dde: beth oedd y gwaith ymchwil hwn eisiau ei ddatguddio.

Wedi'u cyfrif, a heb eu cyfrif. Ffynhonnell: Sara Hassan.

Mae cymuned greadigol yr ardal eisoes wedi enwi'r risgiau hyn. Datblygwyd [Cynllun Diwylliannol Digbeth](#) a arweiniwyd gan y gymuned, Companion Culture: Four Actions for Digbeth gan [Grand Union](#) a [Eastside Projects](#) gyda mwy na 300 o bobl. Ei bedwar cam gweithredu yw bod yn gymdogion da, sicrhau gofod diwylliannol, bod yn oleudy a bod yn gynhwysol. Ariannodd Cyngor Dinas Birmingham ddatblygiad y cynlluniau Four Action, ac adlewyrchir ei bwyslais ar sicrhau gofod diwylliannol yn y cynnig yng [Nghynllun Lleol Birmingham](#) sy'n dod i'r amlwg sy'n ymdrin ag arwynebedd llawr nid-er-elw mewn datblygiadau Digbeth perthnasol. Roedd y prosiect felly'n adeiladu ar agenda gymunedol bresennol yn hytrach na chreu un newydd, tra'n archwilio sut y gallai'r agenda honno gael mwy o ddylanwad ar benderfyniadau adfywio a chyflawni.

Mae popeth yn y fantol: mae blynyddoedd o adeiladu cymunedol bellach yn bodoli ochr yn ochr ag ansicrwydd sylweddol.

Cheryl Jones, Cyfarwyddwr ac un o aelodau sefydlu'r Grand Union.

Chwith: Mae St Basil's yn noddfa i bobl ifanc ddigartref.

Dde: Mae gan Grand Union, sefydliad celfyddydol, arwydd teimladwy, sy'n dangos yr ansicrwydd uniongyrchol. Y llun: Dr Sara Hassan.

Gwelodd Grand Union, sefydliad celfyddydol ac angor allweddol yn Digbeth, ei renti'n codi'n sylweddol wrth i gynlluniau ailddatblygu ddwysáu, gan ddangos sut y gall damcaniaethu ddileu'r asedau a ddenodd fuddsoddiad yn y lle cyntaf. Mae'r llenyddiaeth ehangach yn nodi'n gyson bod **cyfranogiad** ystyrlon, **meithrin perthynas hirdymor** a **dylanwad lleol** yn amodau pwysig ar gyfer adfywio mwy cynhwysol sy'n cael ei arwain gan ddiwylliant. Mae hefyd yn dangos nad oes gan grwpiau ar lawr gwlad yn aml yr adnoddau, perchnogaeth tir na'r pŵer sefydliadol sydd eu hangen i siapio canlyniadau datblygu. Yn hytrach na chynhyrchu gweledigaeth ofodol arall ar gyfer Digbeth, roedd yr ymchwil hon yn archwilio sut mae cynlluniau adfywio presennol yn cael eu profi, eu negodi a'u gwerthfawrogi, a sut gallai sefydliadau diwylliannol a chymunedol newid o gael eu cydnabod fel asedau lleol i gael mwy o ddylanwad ar benderfyniadau.

Pwy oedd wrth y bwrdd, a phwy oedd ddim

Ecosystem adfywio Digbeth, o gorpws Dyfodol Creadigol. Solet = wedi ymgysylltu â'r ymchwil; llwyd toredig = heb glywed digon ganddynt neu'n absennol i raddau helaeth.

ffin y rhai a ymgysylltodd

Eglurhad:

Ecosystem ddiwylliannol ac adfywio Digbeth. Ffynhonnell: Dr Sara Hassan.

Arloesi Cymunedol

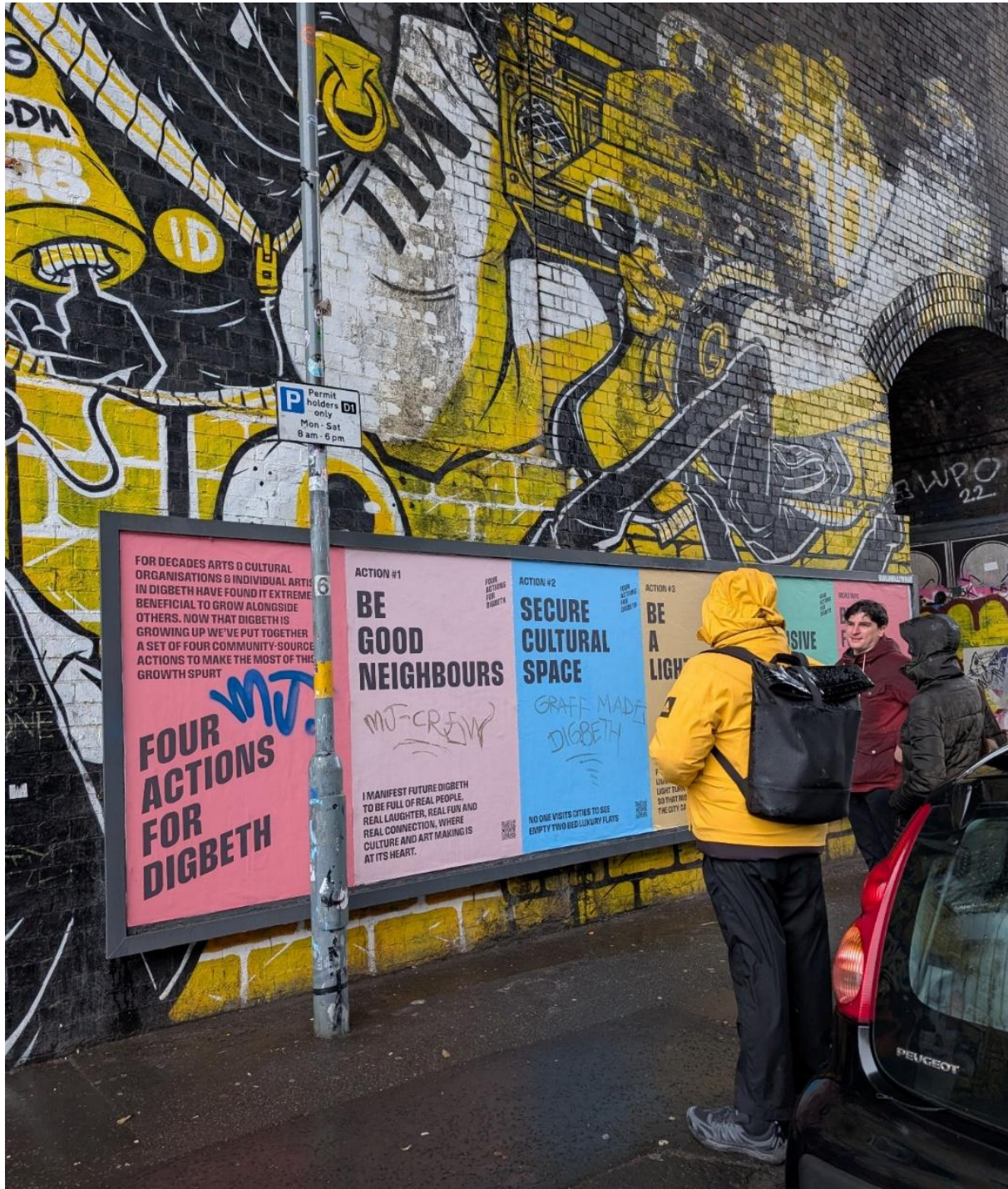
Creodd yr ymchwil ofod polisi traws-sector newydd lle gallai sefydliadau sy'n siapio dyfodol Digbeth gwrdd, gwrandao a myfrio gyda'i gilydd. Daeth â gwybodaeth gymunedol a diwylliannol i sgysiau uniongyrchol gyda sefydliadau sy'n gyfrifol am gynllunio, strategaeth ranbarthol, tir cyhoeddus, sgiliau, buddsoddi a datblygiad sefydliadol mawr.

Roedd cyd-greu yn golygu adeiladu'r ymchwil drwy sgwrs, profi dehongliadau wrth iddynt ddod i'r amlwg a chaniatáu gwahanol fathau o arbenigedd i lywio'r canfyddiadau. Roedd sgysiau cerdded yn galluogi cyfranogwyr i drafod yr adeiladau, y camlesi, y strydoedd a'r mannau cyhoeddus a ddiffiniodd eu profiad o Digbeth, gan ddatguddio materion y gellid eu colli mewn cyfarfod ffurfiol. Roedd [gweithdai traws-sector](#) yn galluogi cyfranogwyr i gymharu sut roedd adfywio'n cael ei brofi ac i nodi pryderon cyffredin, pwyntiau sy'n destun anghytuno a lleisiau coll.

Gofod gweithdy a chynnull, gyda phobl yn eistedd o amgylch bwrdd yn gwylio'r cyflwynydd. Y llun: Dr Sara Hassan.

Defnyddiodd un gweithdy y [Newid Mwyaf Arwyddocaol](#), dull strwythuredig lle mae cyfranogwyr yn defnyddio adrodd straeon i nodi a chymharu'r newidiadau pwysicaf yn eu barn nhw yn hytrach nag adrodd yn erbyn dangosyddion a bennwyd ymlaen llaw yn unig. Roedd hyn yn caniatáu i gyfranogwyr drafod colled a risg ochr yn ochr â chyfle. Yn rhedeg drwy'r ymchwil roedd mapio ecosystemau: adeiladu mapiau cyfranogwyr, perthynas, gofodol a dylanwad o bwy sydd yn Digbeth, pwy sy'n gysylltiedig â phwy, pwy sydd â phŵer a phwy sydd ar goll. Roedd y mapio yn amlygu perthnasoedd, bylchau a dibyniaethau sy'n cael eu cuddio gan restr sefydliadol.

Pobl ar sgwrs gerdded yn gwylio'r Four Actions for Digbeth sydd newydd ei gyhoeddi. Y llun: Dr Sara Hassan.

Dewisais gynnull gofalus yn hytrach na ffurf fwy cyfarwyddol ar gyd-greu. Mae gan Digbeth nifer o sefydliadau eisoes yn gweithredu fel angorau, gan gynnwys y BBC, Grand Union, St Basil's, Culture Central a City-REDI, ond nid oes fframwaith a rennir yn cydlynu eu rolau. Nid diffyg syniadau oedd y cyfyngiad rhwymol, ond diffyg ymddiriedaeth ac absenoldeb gofod digon annibynnol lle gellid profi buddiannau sy'n cystadlu cyn i safbwyntiau galedu. Byddai dull cyfarwyddol wedi gosod strwythur ar bartneriaid nad oeddent eto'n cytuno ar y broblem ac a allai fod wedi mynnu bod y cyfranogwyr lleiaf pwerus yn ymrwymo'n gyntaf. Roedd proses arafach, gyda gweithdrefnau wedi'u bwriadu i leihau yn hytrach na dileu anghydbwysedd pŵer, yn addas i'r cam yr oedd Digbeth arno. Roedd cyfweiliadau a thrafodaethau gweithdy yn dangos rhwystredigaeth ynghylch ymgynghori ar ôl i benderfyniadau fynd rhagddynt, amharodwydd i herio sefydliadau mwy pwerus a phryder bod rhai lleisiau cymunedol yn dal y tu allan i'r broses.

Yn ymarferol, roedd gofal yn cynnwys dewisiadau penodol. Roedd y brifysgol drwy Culture Forward a City-REDI yn gweithredu fel cyfryngwr annibynnol ac roedd cyfranogwyr o'r farn ei bod yn darparu gofod cymharol niwtral ar gyfer trafodaeth. Disgrifiodd Rebecca Riley, Cyd-gyfarwyddwr City-REDI a Dirprwy Is-Ganghellor Ymgysylltu Rhanbarthol, hyn fel rhoi "*pwysigrwydd mwy cyfartal ar y lleisiau sydd yn yr ystafell*". Dyluniwyd gweithdai i ddod â thensiwn i'r wyneb yn ddiogel. Roedd sesiwn gyntaf yn mapio'r naratif lefel uchel; roedd ail sesiwn yn gofyn i grwpiau bach nodi beth oedd ar goll, pa leisiau oedd yn absennol a'r un risg neu densiwn a oedd bwysicaf yn eu barn nhw. Pan oedd slot tri deg munud i bartneriaid yn rhy fyr i bawb siarad, ychwanegwyd bwrdd anghydamseredig er mwyn i gyfranwyr tawelach allu rhannu eu syniadau wedyn.

Cafodd cyfranogwr ifanc agored i niwed ei wneud yn ddienw. Gwiriwyd dyfyniadau gan dîm lleol y BBC cyn eu defnyddio, gan gydnabod na allai cyfrannwr cymharol iau siarad ar ran sefydliad mawr. Roedd arafu'r sgwrs yn creu mwy o gyfleoedd i gyfranogwyr llai sefydliadol bwerus a thawelach, tra bod newid pwy oedd yn bresennol wedi newid yr hyn y gellid ei ddweud.

Ehangodd y gofal hwnnw'r hyn a oedd yn cael ei ystyried yn dir cyhoeddus. Disgrifiodd Jean Templeton, Prif Weithredwr St Basil's ar y pryd, sydd wedi cefnogi pobl ifanc ddigartref yn Digbeth ers y 1960au, yr ardal fel lle o '*ddiogelwch seicolegol*' a '*niwtralrwydd*', lle gall sefydliadau '*lapio o gwmpas y person*' yn hytrach na'u hanfon ar draws gwasanaethau digyswllt. Disgrifiodd person ifanc a oedd yn gysylltiedig â Sant Basil's Digbeth fel rhywle lle'r oedd hi'n teimlo'n '*ddiogel i fod mor lliwgar*' neu '*mor hyderus*' ag yr oedd hi eisiau bod. Yn y cyswllt hwn, nid dim ond strydoedd ac adeiladau yw tir y cyhoedd. Mae hefyd yn ymwneud â diogelwch, gofal, hyder a pherthyn.

Canlyniadau a Newid

Ni wnaeth y gweithgareddau gael gwared ar y pwysau sy'n wynebu Digbeth. Gwnaethant newid y ffordd y trafodwyd y pwysau hynny a chasglu tystiolaeth am bŵer nad yw prosesau adfywio yn aml yn ei gofnodi: pwy sy'n berchen ar dir, yn rheoli'r naratif ac yn gallu aros.

Cyfeiriodd cyfranogwyr at densiwn cylchol rhwng gwerth economaidd a chymdeithasol diwylliant. Dywedodd Dr Anthony Ruck, Prif Swyddog Strategaeth a Dirprwy Brif Swyddog Gweithredol Culture Central, mewn un gweithdy y gall pobl deimlo bod yn rhaid iddyn nhw "ochri"; roedd y cyfarfod yn ail-fframio hyn fel tensiwn i lywio drwyddo yn hytrach nag ennill. Disgrifiodd Claire Starmer, Rheolwr Gwasanaeth Diwylliannol Cyngor Dinas Birmingham, y gweithdai fel "*amgylcheddau agored a diogel iawn*" lle gallai cyfranogwyr fynegi pryderon na fyddent yn eu mynegi mewn mannau eraill. Roedd hwn yn ganlyniad proses pwysig, er na ddylid drysu rhwng bod yn agored a dylanwad dros benderfyniadau dilynol.

Roedd y broses hefyd yn amlygu ei gyfyngiadau. Nid oedd landlordiaid, datblygwyr, yr Ymddiriedolaeth Camlesi ac Afonydd, sefydliadau creadigol llai, gweithwyr llawrydd, preswylwyr nac aelodau o'r gymuned heb gysylltiad yn cael eu cynrychioli'n ddigonol, neu yn absennol. Roedd cyfranogiad yn fwriadol yn hytrach na chynrychioladol, roedd lleisiau sefydliadol yn fwy amlwg, ac nid oedd yr ymchwil yn dilyn penderfyniadau drwy'r broses gynllunio a chyflawni lawn sydd ag amserlenni hirach.

Serch hynny, newidiodd y cyfarfod sut roedd partneriaid yn clywed ei gilydd. Roedd Homes England wedi ystyried sut gallai tystiolaeth ddiwylliannol a chymunedol lywio tybiaethau ynghylch y galw am dai, stiwdios a defnyddiau creadigol. Archwiliodd y BBC sut y gallai weithredu fel "cymydog da", gwrandao ar densiynau a sicrhau bod ei safle newydd ar gael i sefydliadau diwylliannol. Roedd trosi gwybodaeth sydd wedi'i lleoli yn ffurfiau y gall cyrff cyflawni eu defnyddio yn ganlyniad ynddo'i hun.

Roedd yr ymchwil hefyd yn amlygu mathau o werth cyhoeddus a oedd yn aml yn cael eu hepgor o adfywio. Mewn trafodaeth gweithdy am sbwriel, bywyd ar y stryd a bregusrwydd gweladwy, gofynnwyd pwy neu beth sy'n cael ei "lanhau" pan fydd lle'n barod i fuddsoddi ynddo. Roedd hyn yn mireinio'r gwahaniaeth rhwng trin sefydliadau diwylliannol fel cyfagosrwydd deniadol a'u cydnabod fel seilwaith sydd angen ei ddiogelu.

Nododd y partneriaid arwyddion cynnar o gynnydd. Mae tîm diwylliannol Cyngor Dinas Birmingham yn cymryd rhan yn gynharach mewn rhai sgysiau cynllunio; cyflwynwyd y canfyddiadau i Fforwm Diwylliant a Chymunedol Digbeth; a ffurfiwyd cysylltiadau gwaith newydd ymysg sefydliadau nad oeddent wedi cyfarfod o'r blaen yn y ffurfweddiad hwn.

Yna symudodd yr ymchwil o ddeialog i drosi polisi. Profwyd briff polisi gyda phartneriaid WMCA ar draws Diwylliant, Sgiliau a Chyflogaeth, a Thai; partneriaid Cyngor Dinas Birmingham mewn Cynllunio a Diwylliant; a Homes England. Roedd eu mewnbyn yn egluro cyfyngiadau tir cynghorau, potensial Ardoll Seilwaith Cymunedol ac Adran 106, [mecanweithiau gwaredu a gwerth cymdeithasol Homes England](#), a chysylltiadau â chyllid sgiliau rhanbarthol, tai, tir llwyd a'r sector creadigol.

Canlyniadau prosesau, cysylltiadau ac ymgysylltu â pholisïau yw'r rhain, nid tystiolaeth bod argymhellion wedi cael eu mabwysiadu na bod lle fforddiadwy wedi'i sicrhau. Mae cyflawni yn dal i ddibynnu ar bwerau a phenderfyniadau a ddosberthir ar draws Cyngor Dinas Birmingham, WMCA, y Gorfforaeth Ddatblygu Faerol sy'n dod i'r amlwg, Homes England, tîrfeddianwyr, datblygwyr a sefydliadau angori. I City-REDI, mae'r gwaith yn dangos sut y gall ymchwil yn y celfyddydau a'r dyniaethau gefnogi polisi sy'n seiliedig ar leoedd a chryfhau rôl y brifysgol fel cyfryngwr dibynadwy.

Adeilad y BBC, Digbeth

Argymhellion

Mae'r briff polisi yn nodi camau gweithredu penodol ar gyfer Digbeth. Mae'r gwersi ehangach o ymyriad CIP yn ymwneud â sut dylid ymchwilio i adfywio cynhwysol a'i drefnu mewn lleoliadau cymhleth, datganoledig.

1. Dechrau gyda'r ecosystem, nid ateb a bennwyd ymlaen llaw

Dylai rhaglenni sy'n seiliedig ar leoedd fapio sefydliadau, perthnasoedd, asedau a phŵer cyn diffinio atebion. Yn Digbeth, dangosodd mapio ecosystem, gofodol a dylanwadau pwyoedd yn rheoli tir, adnoddau a naratifau, pa weithredwyr oedd yn cysylltu grwpiau ar wahân fel arall, yr oedd eu lleisiau'n absennol. O'i ailadrodd, gall hyn nodi perthnasoedd gwan, risgiau sy'n dod i'r amlwg a phwyntiau ar gyfer ymyrryd.

2. Trin ymgynnull fel ymyriad

Ni ddylai cyd-greu gael ei leihau'n weithdy ymgynghori. Lle mae gan gyfranogwyr awdurdod ac adnoddau anghyfartal, mae cyfranogiad yn gofyn am amser, ymddiriedaeth a gwahanol lwybrau i drafod. Roedd cyfweiliadau, sgysiau cerdded, gweithdai, cyfraniadau anghydamserol a'r Newid Mwyaf Arwyddocaol yn galluogi profiadau i ddod i'r amlwg y gallai ymgynghori ffurfiol eu colli. Dylai cyrff cyhoeddus ac ymchwilwyr ddarparu adnoddau ar gyfer cynnull fel gwaith perthynol parhaus, gan gydnabod na all ddileu gwahaniaethau pŵer na sicrhau consensws.

3. Trin gwybodaeth ddiwylliannol a chymunedol fel tystiolaeth sy'n berthnasol i benderfyniadau

Nid yw data buddsoddi, hyfywedd a swyddi yn dangos a all pobl aros, a fydd rhwydweithiau diwylliannol yn goroesi neu a fydd seilwaith cymdeithasol yn cael ei gryfhau. Datgelodd dulliau CIP berthyn, diogelwch seicolegol, cefnogaeth anffurfiol, parhad diwylliannol a risg dadleoli. Dylai tystiolaeth o'r fath ddylanwadu ar sut mae problemau'n cael eu diffinio, opsiynau'n cael eu datblygu a chanlyniadau'n cael eu hasesu, yn hytrach na chael eu hychwanegu ar ôl i benderfyniadau gael eu datrys.

4. Defnyddio canolwyr annibynnol i gysylltu sefydliadau

Mae adfywio yn dod â sefydliadau sydd â mandadau, amserlenni ac ieithoedd gwahanol at ei gilydd. Roedd rôl y CIP yn cysylltu gwybodaeth gymunedol â phwerau statudol, cyllid a chyfrifoldebau cyflawni, gan droi tystiolaeth rhwng ymchwil, polisi ac ymarfer heb ddisodli cyfrifoldebau partneriaid. Gall prifysgolion gyflawni'r rôl hon pan fyddant yn cyfuno annibyniaeth ddadansoddol, perthnasoedd hirdymor ac ymrwymiad i le, tra'n cydnabod lleisiau coll ac osgoi honiadau diamod o niwtraliaeth.

5. Dylunio ymchwil ar gyfer datganoli

Mae'r cyfrifoldeb dros gynllunio, tai, sgiliau, diwylliant, trafnidiaeth, tir cyhoeddus a buddsoddi wedi'i ddosbarthu ar draws llywodraeth leol, WMCA, Homes England, trefniadau datblygu maerol, tîrfeiddianwyr a sefydliadau angori. Gall hyn rwystro cyflawni, ond mae datganoli hefyd yn caniatáu i feysydd polisi gael eu huno o amgylch amgylchiadau lleol. Gall ymchwil CIP sy'n seiliedig ar le ddarparu'r wybodaeth sydd ei hangen am gymdogaeth i ddangos sut mae pwerau'n rhyngweithio, lle mae'r cyfrifoldeb yn aneglur a sut gellid cyflawni camau gweithredu cydgysylltiedig.

Nid yw mapio, cynnull, ehangu'r sylfaen dystiolaeth a chysylltu gwybodaeth leol â phenderfyniadau datganoledig yn weithgareddau rhagarweiniol. Maent yn rhan o seilwaith newid cynhwysol sy'n seiliedig ar leoedd.

Edrych tua'r Dyfodol

Ni fydd dyfodol Digbeth yn cael ei sicrhau drwy fuddsoddiad yn unig. Yr her ganolog yw a all adfywio dyfu'r ardal heb ddileu'r mudiadau diwylliannol, y rhwydweithiau cymdeithasol a'r mathau o berthyn a'i gwnaeth yn werthfawr yn y lle cyntaf.

Mae'r gwaith yn dangos y gall ymchwil Ymarferwyr Arloesi Cymunedol ymyrryd lle mae prosesau adfywio confensiynol yn aml yn methu: drwy ddatgelu pŵer cudd, cysylltu sefydliadau nad ydynt yn gweithio gyda'i gilydd fel mater o drefn, a throï gwybodaeth gymunedol yn dystiolaeth a all lunio polisïau a rhoi llais i bobl. Nid oedd mapio ecosystemau, cynnull gofalus ac ymholi ansoddol yn weithgareddau atodol; drwy'r rhain daeth system dameidiog yn fwy gweladwy ac yn fwy agored i her.

Mae datganoli'n creu cyfle go iawn i weithredu'n wahanol. Mae pwerau dros gynllunio, sgiliau, tai, buddsoddi a diwylliant bellach yn agosach at y lleoedd y maent yn effeithio arnynt, ond nid yw agosrwydd ar ei ben ei hun yn arwain at gynhwysiant. Y prawf yw a gydlynir y pwerau hynny o amgylch gwybodaeth leol ac a yw cymunedau'n dylanwadu ar benderfyniadau cyn pennu canlyniadau.

Y cam nesaf felly yw nid mwy o gydnabyddiaeth, ond gweithredu. Dylai Digbeth gael ei farnu nid yn unig gan yr hyn sy'n cael ei adeiladu, ond gan bwy sy'n weddill, pwy sy'n elwa a phwy sydd â'r pŵer i siapio'r hyn sy'n dod nesaf.

Rhagor o wybodaeth:

I gael rhagor o wybodaeth am Gymunedau Creadigol AHRC ewch i www.creativecommunities.uk

Cysylltu â'r CIP

Dr Sara Hassan, Prifysgol Birmingham

s.hassan@bham.ac.uk

Ariennir Cymunedau Creadigol gan Gyngor Ymchwil y Celfyddydau a'r Dyniaethau y DU (Cytundeb Grant Rhif AH/X001555/1) a'i gynnal ym Mhrifysgol Northumbria, Newcastle.